

Celibaat, homohuwelijk, euthanasie: van de meeste katholieken mag de kerk wel wat progressiever

27 januari 2022

OnderzoekGeloof

Uit een onderzoek van I&O Research in opdracht van *Trouw* blijkt dat de bisschoppen van ons land en hun gelovigen over vrijwel alle heikele thema's van mening verschillen. Hoe ziet de gemiddelde Nederlandse katholiek er eigenlijk uit?

Maak kennis met ons fictieve katholieke echtpaar. Ja, we hebben hen verzonnen, maar we denken dat we het stel dankzij het I&O-onderzoek goed kennen.

Het gaat om Gerard en Janny, hun achternaam doet hier eigenlijk niet ter zake. Van belang zijn wel hun voornamen – of liever gezegd hun doopnamen. Ze kregen er allebei ooit vier toen ze in 1947 werden geboren. Gerard heet eigenlijk Gerardus Antonius Franciscus Maria. In het paspoort van Janny staan als voornamen: Johanna Maria Lutgardis Petronella vermeld. In al die namen zitten vernoemingen (de vader van Gerard heet Frans) en heiligen van wie bijna niemand nu meer heeft gehoord.

Overblijfselen

Je zou kunnen zeggen dat al die prachtige doopnamen de overblijfselen zijn van een tijd waarin de katholieken in ons land nog één waren en de kerk onaantastbaar leek. Alles was katholiek in de beleving van de roomsen. Elke dag, van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat werd het geloof gevierd.

Natuurlijk in de kerk, waar op zondag vaak vier of vijf missen waren en dan 's avonds nog het lof, een gebedsdienst waarbij het Allerheiligste sacrament, de hostie, werd vereerd. Maar ook thuis was je 24 uur per dag katholiek. Katholieken hadden hun eigen kalender, maart was Jozefmaand, mei Mariamaand. Om met Frans Wiertz, de vorige bisschop van Roermond te spreken: "De kerk was als een koepel. Een heldere koepel, waaronder zich het geloofsleven afspeelde. Alles was min of meer besloten."

Beeld Suzan Hijink

Knielen als de paus op de radio was

Over de inhoud van het geloof werd niet openlijk gediscussieerd. Ook niet met mijnheer pastoor. Je haalde het niet in je hoofd hem tegen te spreken. Bisschoppen waren ver boven de gelovigen verheven. Om over de paus in Rome maar te zwijgen. Als hij via de radio de zegen uitsprak, knielde je bij het toestel. De eerbied voor het kerkelijk gezag was groot en de gelovigen stonden gehoorzaam om de bisschoppen heen. Samen streden ze in Nederland voor de katholieke zaak.

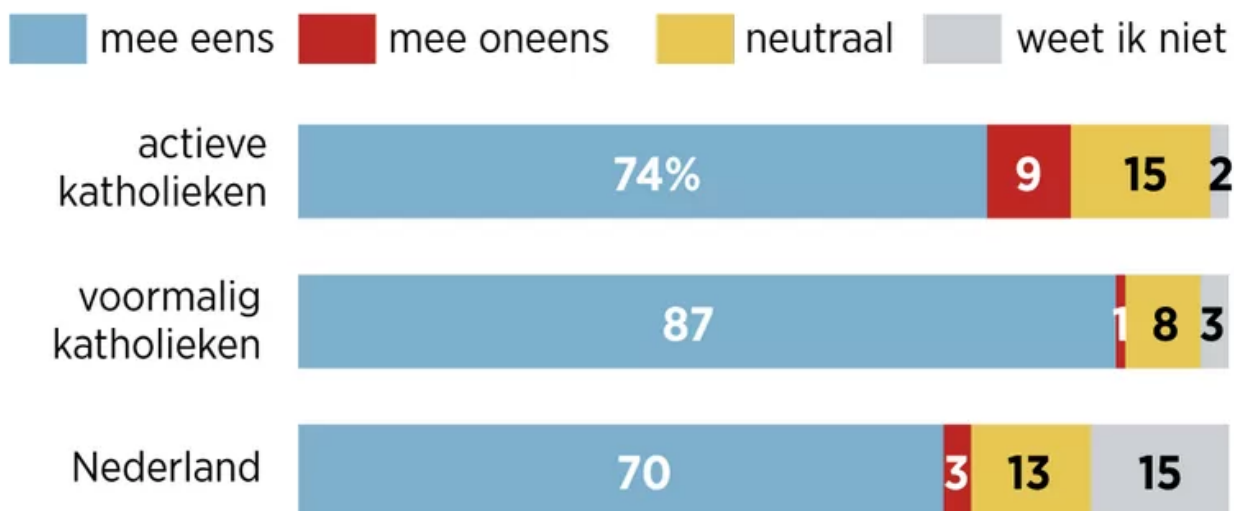
Uiteindelijk kwamen er barsten in de koepel en veranderde langzaam maar zeker alles. Gingen er in 1965, toen Gerard zijn eindexamen HBS haalde, nog elk weekend 2,7 miljoen katholieken naar de kerk. In 2018, toen het vijfde kleinkind van Gerard en Janny werd geboren, waren er daar nog maar 153.000 van over. Twee van hen waren Gerard en Janny.

Zij zijn in de kerk gebleven, terwijl veel vrienden al lang geleden zijn afgehaakt. Het katholieke geloof beheerst niet meer hun hele leven en op de grote vragen van het leven als euthanasie en wat wel en niet mag in de slaapkamer, hebben ze hun eigen antwoorden. Daar hebben paus en bisschoppen niets meer over te zeggen. 'Wat weten al die ongetrouwde mannen er nu van?', denkt Janny dan.

Blij dat er iemand is

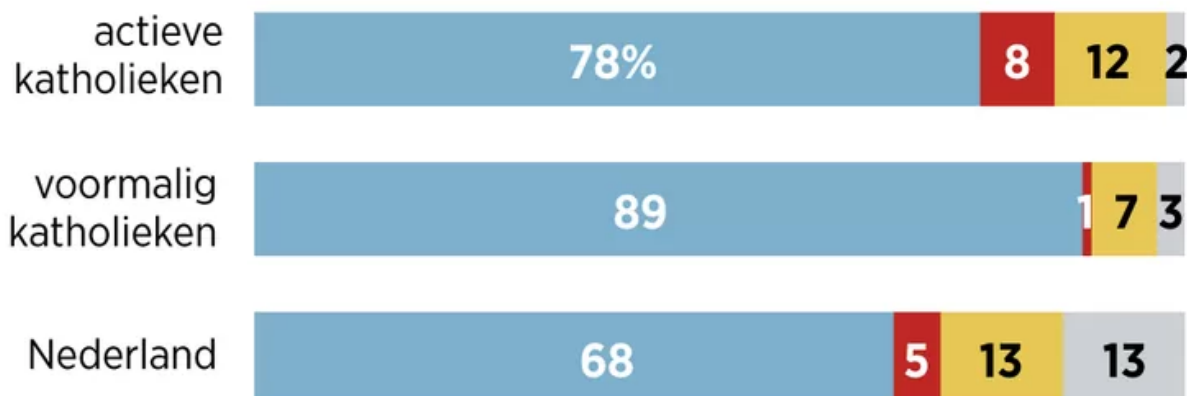
Nog steeds gaan Janny en Gerard elke zondag naar de kerk bij hen in het dorp, al keken ze tijdens de eerste lockdown ook wel eens naar de livestream. Als ze geluk hebben is de pastoor er, maar die moet ook nog de andere tien geloofsgemeenschappen, die ook deel uitmaken van de parochie, bedienen. Sinds kort is er een kapelaan uit India. Dat scheelt. Gerard is wel zo eerlijk om toe te geven dat hij het jammer vindt dat er geen Nederlandse jongens meer priester willen worden, maar hij is al blij dat er iemand voor hen de mis komt doen.

Stelling: 'Priesters moeten kunnen trouwen'

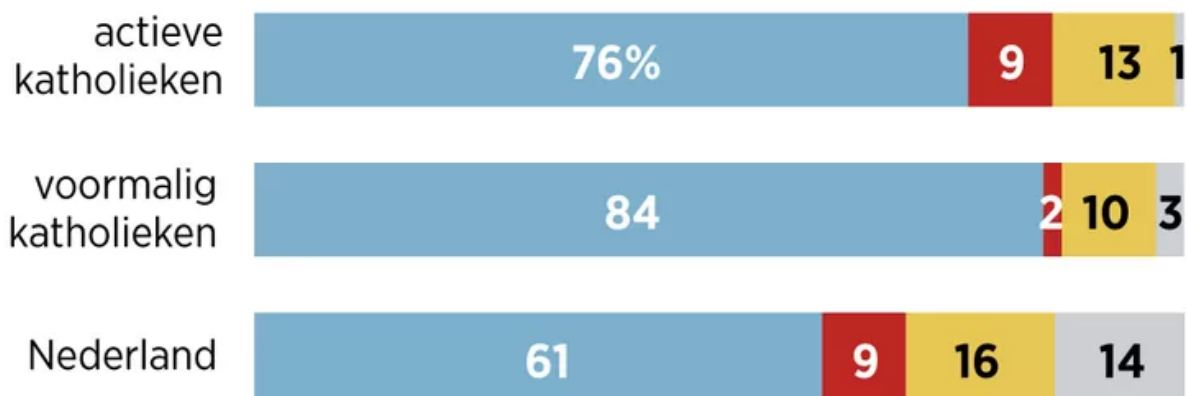
Stelling: 'Vrouwen moeten priester kunnen worden'

■ mee eens ■ mee oneens ■ neutraal ■ weet ik niet

Stelling: 'De katholieke kerk moet toestaan dat relaties van homoseksuelen worden gezegend'

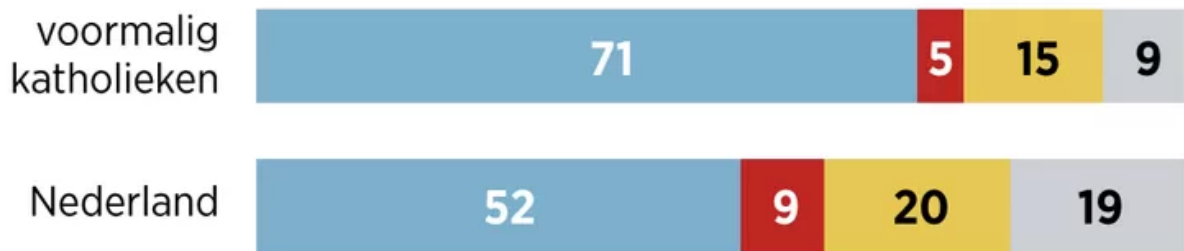
■ mee eens ■ mee oneens ■ neutraal ■ weet ik niet

Stelling: 'De katholieke kerk moet een progressiever standpunt innemen over abortus'

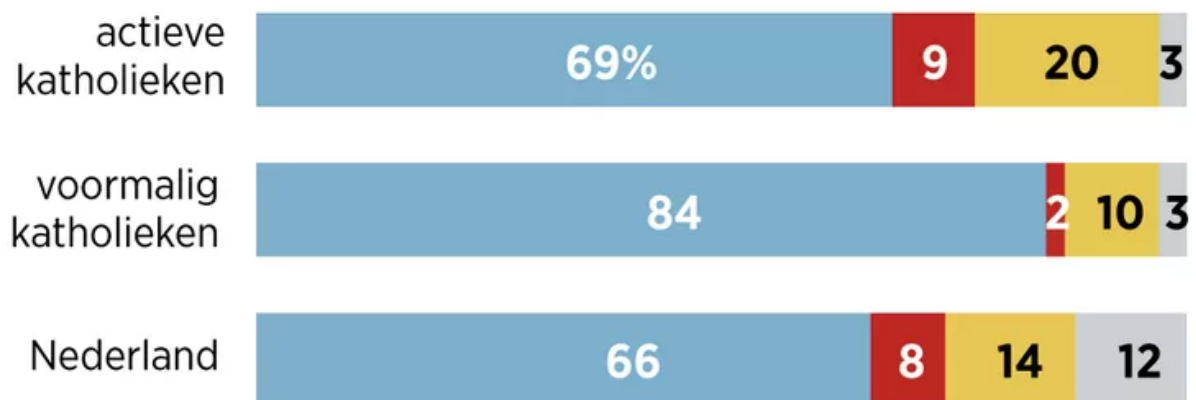
■ mee eens ■ mee oneens ■ neutraal ■ weet ik niet

Stelling: 'De katholieke kerk moet euthanasie niet afwijzen, maar accepteren'

■ mee eens
 ■ mee oneens
 ■ neutraal
 ■ weet ik niet

Respondenten: 894 actieve katholieken, 1029 voormalig katholieken en 1154 Nederlanders.
 ©TROUW | BRON: I&O RESEARCH, KATHOLICISME IN NEDERLAND (2022)

Beeld Bart Friso

De taal is wel een probleem. Soms is de Indiase kapelaan niet goed te verstaan en lijkt hij moeite te hebben om goed in het Nederlands uit te drukken wat hij bedoelt. Maar, zegt Gerard: "Hij doet zijn stinkende best."

Soms hoort Gerard uit andere parochies over buitenlandse priesters of jonge Nederlandse priesters die best conservatief zijn en de eucharistie weer precies volgens de officiële regels vieren. De liederen van Huub Oosterhuis worden in dat soort parochies steeds minder gezongen. Die zijn niet langer 'goedgekeurd'. Van dat soort

verboden hebben Janny en Gerard geen last. Laatst hebben ze nog met de hele kerk *Zomaar een dak boven wat hoofden* gezongen. Dat lied is niet kapot te krijgen.

Een hoop gedoe

Vorige week was er een oecumenische viering in het dorp. Dat is een jaarlijkse traditie. De viering is afwisselend in hun kerk en in die van de PKN. Vroeger nam je dan als katholiek deel aan het avondmaal en de protestanten mochten op hun beurt te communie. Maar dat laatste mag niet meer van de bisschop. Dus is de oecumenische viering al een tijdje een gebedsdienst. Dat voorkomt een hoop gedoe. Maar jammer is het wel. Veel parochianen zien het probleem niet van deelnemen aan elkaars avondmaal.

Samen koffiedrinken mag wel. Janny kwam eens in gesprek met een lid van de PKN-gemeente. Die kon zo goed vertellen wat ze geloofde. Janny vindt over haar geloof praten juist lastig. Natuurlijk gelooft ze in God, maar meer als een kracht die het goede in het leven vertegenwoordigt. Of zoiets. Van die oude grijze God met een baard die hoog in de hemel woont, heeft ze al lang afscheid genomen. Gerard niet helemaal, maar die is ook wat traditioneler.

Hel en hemel

In de hel gelooft ons katholieke echtpaar niet. Dat geldt ook voor het overgrote deel van de actieve katholieken in ons land, zo blijkt uit het onderzoek van I&O Research. Maar 15 procent van hen denkt dat er een plek is waar je naartoe gaat als je in doodzonde sterft en geen berouw hebt getoond en waar het eeuwigdurende vuur brandt. In de hemel willen de Nederlandse katholieken nog wel geloven. Een ruime meerderheid (55 procent). Opvallend daarbij is dat dit percentage afneemt naarmate men ouder wordt. Het geloof in het hiernamaals is

het grootst bij de jongere katholieken.

Dat zien Janny en Gerard ook bij hun kleinzoon Yuri (18). Van alle kleinkinderen is hij de enige die wel eens naar de kerk gaat. "Ik denk echt dat ik later oma Truus ga terugzien in de hemel", zei hij een keer tijdens een gezamenlijk etentje. "Dat zou mooi zijn Yuri, maar ik moet het nog maar zien of er na mijn dood nog wat is", had Gerard geantwoord. Het was hem opgevallen dat zijn oudste kleinzoon in sommige opzichten wat traditioneler geloofde dan hijzelf.

Gapende kloof

Een groot deel van de actieve katholieken, onder wie Janny en Gerard, vinden dat de kerk progressievere standpunten zou mogen innemen over huwelijk en relaties, abortus, euthanasie en de rol van de vrouw. Zie hier de gapende kloof tussen gelovigen en kerkleiding. Die kloof is zo groot dat het de vraag is of beiden elkaar nog wel kunnen verstaan.

Zo vindt 78 procent van de actieve katholieken in tegenstelling tot de kerkleiding, dat vrouwen ook priester moeten kunnen worden en 76 procent dat de relaties van homo's moeten kunnen worden gezegend. Ook dat mag niet in de Nederlandse rooms-katholieke kerk. Met abortus hebben de katholieken meer moeite.

Beeld Suzan Hijink

Janny weet nog goed hoe op de middelbare school de katholieke huwelijksmoraal er stevig werd ingehamerd. Daar leerde ze voor het eerst wat wel en wat niet mocht, wat wel zedig was en wat niet. Maar

toen ze van school kwam, in 1966, leek het wel of alles was gaan schuiven. Dat merkte ze ook toen ze Gerard tegenkwam en ze zelf gingen beslissen over wat ze deden in bed. Daar had die kerk niets meer mee te maken. De paus kon van alles opschrijven in een encycliek, maar meer dan een goed bedoeld advies was het niet meer. Je zou het een soort van bevrijding kunnen noemen.

Het is wat het is

Even leek het of er een andere kerk zou komen, waarin priesters gewoon getrouwd waren en vrouwen een gelijkwaardige rol kregen. Zover is het nog steeds niet, maar de grote woede hierover is weggeëbd. Het is wat het is. "De kerk is gewoon niet met haar tijd meegegaan, wij wel", zegt Gerard weleens.

Mocht een van hen ongeneeslijk ziek worden en het gaat niet meer, dan wijzen ze – in tegenstelling tot hun kerk – euthanasie niet af. Als God jou het leven gegeven heeft, dan mag je het toch ook teruggeven? En de dokter vragen jou daarbij te helpen? Ook als je niet ondraaglijk lijdt.

Gerard en Janny zijn gemiddelde katholieken, maar als je kijkt hoe ze in het leven staan, zijn ze in veel opzichten eigenlijk gemiddelde Nederlanders. Het geloof neemt nog altijd een belangrijke plaats in hun leven in. Op zondag gaan ze dus in principe nog altijd naar de kerk, zeker als Janny in het koor moet zingen en Gerard koffie moet schenken. Maar als vrienden op zondagochtend met hen willen gaan fietsen, dan laten ze dat soms voorgaan. Niemand die hen er meer op aanspreekt.

In het rood

De toekomst van wat altijd hun kerk zal blijven, zien ze somber in.

Uiteindelijk blijven er volgens Gerard en Janny te weinig gelovigen over om een goede gemeenschap te kunnen vormen en als kerk maatschappelijk van betekenis te kunnen zijn. En of hun kerkgebouw het gaat redden? Gerard twijfelt eraan of zijn parochie nog genoeg geld heeft om te overleven. Trouw maakt hij nog elk jaar de Kerkbalans-bijdrage over. Vorig jaar zelfs iets meer dan gebruikelijk, daar had de penningmeester, vriendelijk doch dringend, toe opgeroepen. Anders zou de parochie echt in het rood komen nu de bijdragen teruglopen. Maar of het allemaal helpt?

Het valt soms niet mee om katholiek te zijn in ons land. Ook niet voor ons katholieke echtpaar. Toch zijn Janny en Gerard altijd bij de kerk gebleven. Nooit hebben ze erover gedacht om zoals zoveel anderen hun kerk de rug toe te keren. Ook niet toen al die misbruikschandalen aan het licht kwamen. Misschien zijn ze dan wel samen met hun medeparochianen op weg naar de uitgang, maar daar willen ze dan zelf graag bij zijn.

De koepel boven Janny en Gerard is inmiddels helemaal weg. Het zicht op de hemel is vrij.

'De houding van de kerk over homoseksualiteit komt uit het verleden'

Frank van der Knaap (66), Den Haag, oud-godsdienstleraar, schrijver van onder andere een boek over de Bijbel

"Met heel mijn lijf sta ik in de katholieke kerk. Ik ben katholiek opgevoed, en het altijd gebleven. Als kind voelde ik me er al thuis, van jongs af aan heb ik er iets van God ervaren. De kerk heeft een boodschap die ik nergens anders vind. Daarom hou ik van de kerk.

God heb ik ook ervaren in de korte plechtigheid waarin mijn

vriend en ik een zegen kregen over ons huwelijk. We hadden een priester gevonden die dat wilde doen. In stilte, er waren geen mensen bij. Hij stak de paaskaars aan, we hebben ringen uitgewisseld. Ik heb heel wat diensten meegemaakt, dit was prachtig.

Ik hou van mijn vriend, we beloven elkaar trouw, ik kan niets bedenken waarom de zegening van een homohuwelijk niet zou kunnen. Ik wilde ooit pastoraal werker worden. Dat kon niet, omdat ik homoseksueel ben. Ik vind dat jammer en vrij beperkt. Ten diepste gaat het er toch om dat je mensen levensruimte geeft.

De houding van de kerk over homoseksualiteit komt uit het verleden. De samenleving is veranderd, maar de kerk is nog niet zover. Ik denk dat het wel goedkomt, maar het duurt lang. Het idee dat je mensen kunt mobiliseren om verandering af te dwingen, dat is heel protestants. Katholieken zijn niet zo strijdbaar, ze vormen een tamelijk gehoorzaam volk.

Ik heb weleens gedacht te stoppen. Maar ik kan het niet. We vormen met elkaar een gemeenschap, dat vind ik mooi. En ik wil vanuit de katholieke traditie leven. Hoe kunnen we de traditie vertalen naar deze tijd, daar gaat het om. De kerkleiding leeft nu te veel vanuit angst. Ik zou zeggen: wees niet zo bang, durf wat meer."

Frank van der Knaap. 'Ik kan niets bedenken waarom de zegening van een homohuwelijk niet zou kunnen.'

'Ook vrouwen moeten priester kunnen worden'

Yvonne Langen (57) uit Amsterdam, actieve gospelzangeres

"Waar ik vandaan kom, Breda, draaide alles om de kerk. Hij stond tegenover ons huis, en als we niet in de kerk waren, dan waren we wel buiten de kerk aan het knikkeren en voetballen. Het was een hele warme, sociale parochie: iedereen mocht meedoen. Ook aan de mis. Mensen die anders waren, mensen uit het buitenland, mensen van andere geloven, protestanten, joden.

Ja, de officiële leer was dat je alleen een hostie mocht als je in het juiste hokje paste. Maar bij ons in Breda was dat niet zo, en ook later niet, toen we naar Nijmegen verhuisden. Ik ben blij dat wij altijd onder vooruitstrevende bisschoppen vielen, die hun mond opentrokken. Onze bisschop zei destijds dat armen konden stelen uit de bakkerij als ze geen geld hadden voor brood. In Nijmegen was ik acht jaar lang parochiebestuurder. Toen een vrouw uit het bestuur ging scheiden, moest de priester haar eigenlijk zeggen dat ze niet meer welkom was. Maar wat hij zei is: 'Wil je alsjeblieft blijven, want we hebben je zo nodig'.

Hoe pijnlijk dit ook is voor Rome, wij moeten hier proberen om die kerk een beetje vlot te trekken. En dat kan alleen maar als je modern denkt, als ook vrouwen meedoen. Die moeten dus ook priester kunnen worden, net als mannen die gehuwd zijn. Zolang ze dat celibaat overeind houden, is er geen weldenkende vent die nog priester wil worden.

In Rome willen ze nog steeds niet dat vrouwen de pil slikken. Ja, ze kunnen van alles willen, en formeel zijn ze het hoofd van de kerk. Maar Rome is heel erg ver weg, letterlijk en figuurlijk.

Yvonne Langen. 'In Rome willen ze nog steeds niet dat vrouwen de pil slikken.'

'Ruim eerst de rommel binnenshuis eens op'

Robbert Jan Bron (56) uit Groningen, historicus en vrijwilliger in hospice

"Ik kom uit een erg liberaal en atheïstisch gezin, en groeide op in het katholieke Twente. Toen ik een jongetje van tien was, ging ik een keer met de overburen mee naar de Lambertusbasiliek in Hengelo. Het Latijn, de rituelen – ik dacht gelijk: 'Die zijn voor

mij bedoeld'. Dus ging ik voortaan mee. Mijn vader was overtuigd atheïst, maar hij vond het wel aandoenlijk, geloof ik.

Op latere leeftijd ben ik gedoopt. Maar ik vind het gek om te zeggen dat ik katholiek 'geworden' ben. Ik ben het altijd al geweest. Zo voelt het: alsof ik het al vanaf mijn geboorte was. Michelangelo heeft iets in die geest over beelden gezegd: die hoeven niet te worden gemaakt, die zitten al in het marmer. Daar moeten ze alleen nog maar uit bevrijd worden.

Het seksueel misbruik in de kerk heeft me met huiver en afschuw vervuld. En dat maakt het des te verbazingwekkender dat ze iets willen zeggen over de seksuele ethiek van mensen. Ik denk: ruim eerst de rommel binnenshuis eens op. Als het over homoseksualiteit gaat, denk ik: waar bemoeit de kerk zich mee? Die mensen zijn zo geboren. Ze hebben hele liefdevolle relaties, wat is daar op tegen? Waarom zouden die niet gezegend mogen worden?

Zo vind ik het ook onbegrijpelijk dat vrouwen bij ons niet tot priester gewijd kunnen worden, en ben ik tegen het verplichte celibaat. Ik zie daar geen enkele goede reden voor. Het is dat de Acht Mei Beweging al niet meer bestond, anders zou ik daar meteen lid van zijn geworden."

Maaïke van Houten en Marije van Beek

Robbert Jan Bron. 'Als het over homoseksualiteit gaat, denk ik: waar bemoeit de kerk zich mee?'

De staat van katholiek Nederland

Hoe is het gesteld met de katholieke kerk in Nederland? Trouw bracht het de afgelopen maanden in beeld. Naast onderzoek naar de financiën bezochten we katholieken in alle delen van het land, van Zwartemeer in Drenthe tot Noorbeek in Zuid-Limburg. Waar gaat het goed en wat zijn de grootste zorgen? Zie trouw.nl/destaatvankatholieknederland.

Lees ook:

De rooms-katholieke kerk in Limburg raakt steeds dieper in de financiële problemen. 'Niemand bedelt graag'

Het zuiden van Nederland was laat met de ontkerkelijking maar nu komt de financiële klap hard aan, merkt het [bisdom Roermond](#).

'Niemand bedelt graag.'

Deze jongeren gaan niet naar de kerk omdat het moet, maar uit overtuiging

De katholieke kerk vergrijst, maar nog steeds zijn er jonge mensen die uit overtuiging actief worden in de kerk. Wat brengt en houdt hen in de kerk? [Drie portretten van de nieuwe generatie](#).